

Masni bombni napadi na Nemčijo se nadaljujejo

Američani uničili 335 nemških bojnih letal v treh dneh. Industrijska središča v Prusiji, Pomeraniji in na Poljskem bombardirana. Enote ameriške boje mornarice potopile tri japonske ladje, dve pa poškodovale v bitki pri Solomonih. Osmo britska armada drobi odpor nemških divizij v Italiji. Rusi pognali Nemce s Kavkaza

London, 11. okt. — Ameriške letalske trdnjave in bombniki so razbili 102 sovražni letali včeraj v tretjem zaporednem napadu na Nemčijo. Tarča včerajšnjega bombardiranja sta bila Muenster, nemški železniški center, in nazijsko vojaško letališče pri Coesfeldu, Holandija. Američani so v tem napadu izgubili 32 bombnikov in letal.

V prejšnjih dveh dneh so Američani sestrelili 335 nemških bojnih letal in v zadnjih desetih dneh 429. Zadnjo soboto so ameriške letalske trdnjave in bombniki s svojih baz v Angliji uprizorili napade na industrijska središča v Vzhodni Prusiji, Pomeraniji in na Poljskem. Prelateli so razdaljo 900 milj, 1800 milj v obeh smereh, in bombardirali nemške letalske tovarne v Marienburgu, Vzhodna Prusija, Anklam, Pomeranija, Gdinijsko, bivšo poljsko luko, in Gdansk, bivše svobodno mesto. Bombe so padale na industrijske tarče, ki so oddaljene samo 450 milj od ruske fronte.

Gdansk je oddaljeno 900 milj od Londona, Gdinijska pa leži dvajset milj severozapadno od Gdanska.

Moskva, 10. okt. — Maršal Stalin je sinoči naznanil, da so bili v Nemci pognani s Kavkaza po luti bitki, v kateri je bilo 20,000 sovražnikov ubitih in 3000 ujetih. Rusi so zaplenili ogromne količine orožja, streliva in druge bojeve materiale.

Stalin je namignil, da bodo ruske armade kmalu invadirale Krim.

Zavezniški stan na Pacifiku. 9. okt. — Enote ameriške boje mornarice so prestregle in napadle japonske boje ladje na severozapadni strani otoka Vella Lavella v centralnih Solomoni in potopile eno križarico in dva rušilca, dve drugi bojni ladji pa poškodovale. Komunikacije iz glavnega stana generala Douglasa MacArthurja pravi, "da so bile naše izgube v pomorski bitki neznatne."

Japonsko brodogradništvo je bilo prestrašeno in napadeno, ko je plulo proti otoku Kolombangari, da reši japonske čete, ki se nahajajo tamkaj. Tem peti uničenje s strani zavezniške sile, zbrane na otoku Vella Lavella, severno od Kolombangare, in na otoku New Georgia, južno od Kolombangare.

Avstralske čete na Novi Gvineji prodirajo naprej proti Madangu, japonski mornarici in letalski bazi, v dolini ob reki Ramu. Madang leži 175 milj severozapadno od Finschhafena, japonske baze, katero je zavezniška sila okupirala zadnji teden.

Zavezniški stan v Afriki. 9. okt. — Oddelki pete ameriške armade so prodrili deset milj daleč in okupirali Capuavo, letalsko bazo in komunikacijsko središče, okrog sto milj južno od Rama. Castel Volturna in vse vasi ter naselbine med Neapoli in reko Volturno.

Nemška bojna črta na južni strani te reke se ruši pod udarci ameriške oborožene sile. Capuavo, starodavno mesto, je križnišče cest, ki vodita v Rim. Pozorišče bitk med zavezniško in nazijsko silo je ozemlje od vta reke Volturne do Mad-dolone.

Osmo britska armada pod po-

Hrvatje v partizanski armadi

Gerilci ubili 500 in ujeli 2135 sovražnikov

Bern. Švica, 9. okt. — Jugoslovanska partizanska armada je dobila oboroženo pomoč od članov hrvaške kmečke stranke, katere vodja je dr. Vladimir Maček. Poročilo iz Zagreba švicarskemu listu Gazette de Lausanne pravi, da se je 10,000 članov Mačkov stranke pridružilo partizanom v boju proti nemški sili in ustašem poglavniku Paveliču, Hitlerjeve lutke. Ta sila je zasedla kos ozemlja, ki se razteza od hrvaško-ogrške meje do nemške meje.

Dr. Maček je pod nadzorstvom ustašev, Paveličevih teroristov, v Zagrebu. Poročila iz privatnih virov trdijo, da je popolnoma odrezan od zunanjega sveta že šest mesecev. Nedavno, pravijo poročila, je Maček dobil dovoljenje za obisk svoje svakinje in prvo vprašanje svakinje je bilo: "Kaj delajo zavezniki in kje so partizani?" Dejstvo, da so se člani njegove stranke pridružili partizanom, je znaničilo.

London, 9. okt. — Glavni stan jugoslovanske osvobodilne armade, kateri poveljuje Tito, je naznanil, da so oddelki te armade pobili 500 sovražnikov in ujeli 2135. Med ujetniki je 30 častnikov in eden general. Partizanski gerilci so okupirali Livno in Kupreš, ki ležita 31 in 80 milj severovzhodno od Splita, jugoslovanske luke ob Jadranskem morju.

Radiopostaja Svobodna Jugoslavija poroča, "da so ameriški in britski vojaški častniki obiskali glavni stan partizanov in da so se uverili, da so naša poročila o zmagah resnična. Sedaj bodo lahko povedali vsemu svetu, kaj delamo."

Radijsko poročilo iz Barija pravi, da enote italijanske boje mornarice bombardirajo po nemški sili okupirana mesta na dalmatinskem obrežju. To je prvo poročilo, da je italijanska bojna mornarica v akciji proti Nemcem, odkar je Italija kapitulirala pred zavezniki.

Radio Alžir trdi, da jugoslovanski partizani uporabljajo manjše boje ladje, katere so dobili od Italijanov, v operacijah proti sovražniku.

Amerika potrebuje baze v Sibiriji

Washington, D. C., 9. okt. — Senator Henry Cabot Lodge, republikanec iz Massachusettsa, je na seji senata, ki se je vršila za zaprtimi vrati, dejal, da bi Rusija lahko ohranila življenja milijonov ameriških vojakov, če bi dala Ameriki baze v Sibiriji za napade na Tokio in druga japonska mesta. Lodge je bil član grupe petih senatorjev, ki so naredili 40,000 milj dolgo pot in obiskali vsa bojišča, na katerih se bore ameriške čete proti sovražniku.

Znižanje odmerkov mesa napovedano

Chicago, 9. okt. — John J. Madigan, načelnik divizije za meso v uradu administracije cen, je dejal, da bodo odmerki mesa za civiliste znižani za šest odstotkov, da ga bo več na razpolago vojakom. Madigan je govoril na letni seji Ameriškega mesnega instituta, ki se je vršila v hotelu Drake.

MEDNARODNA ZVEZA STROJNIKOV SPET V ADF

Odločitev glede vrnitve UMWA v federacijo blizu

LEWIS SPREJEL POGOJE

Boston, Mass., 9. okt. — Naznanilo, da se je mednarodna zveza strojnikov odločila za vrnitev v Ameriško delavsko federacijo, je bilo navdušeno pozdravljeno na konvenciji. George Meany, tajnik-blagajnik ADF, je naznanil, da je število članov z vrnitvijo strojnikov poskočilo na 6,654,141.

Zveza strojnikov je imela 31. avgusta 625,000 članov. Po številu članov je največja unija ADF. Doslej je bila največja bratovščina voznikov ki šteje 602,900 članov.

Predsednik zveze strojnikov je Harvey Brown. Iz ADF je izstopila 27. maja tega leta zaradi jurisdikcijskega spora z unijo tesarjev, katere predsednik je William L. Hutcheson. Predlog, da se zveza strojnikov vrne v federacijo, je bil soglasno in z navdušenjem sprejet.

Neki član eksekutivnega sveta ADF je dejal, da je vrnitev zveze strojnikov ugodila pot vrnitvi rudarske unije UMWA, katere predsednik je John L. Lewis. Lewisova aplikacija je v rokah članov resolucijskega odseka. Doznanja se, da je Lewis pristal na zahtevo, da bodo člani 50. distrikta UMWA, ki niso rudarji, postali člani unij ADF in s tem bodo končani jurisdikcijski spori.

Matthew Woll, načelnik resolucijskega odseka, in John P. Frey, tajnik, sta naznanila, da člani odseka sestavljajo poročilo, vsebujejo pogoje, glede vrnitve rudarske unije v federacijo. Poročilo bo predloženo konvenciji prihodnji ponedeljek.

Člani eksekutivnega sveta so konvenciji predložili poročilo, v katerem so izrazili svoje stališče glede predlagane kooperacije med ADF, angleškimi in ruskimi strokovnimi unijami. Poročilo naglašja, da ruske unije niso svobodne in vsled tega ni mogoča kooperacija med njimi in unijami ADF.

Avtna unija izbrala srednjo pot

Thomas ponovno izvoljen za predsednika

Buffalo, N. Y., 9. okt. — Konvencija unije združenih avtnih delavcev, včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij, je spet krenila v srednjo smer. To se je zgodilo po štirih dneh obratovanja na levo in desno.

R. J. Thomas je bil ponovno izvoljen za predsednika unije. Dalje so bili ponovno izvoljeni Walter Reuther, vodja desnega krila, za podpredsednika, George F. Addes za tajnika-blagajnika, in Richard T. Frankenstein za podpredsednika. Frankenstein je bil kot kandidat proti Reutherju za direktorja letalske divizije avtne unije poražen. Dobil je 3534 glasov Reuther pa 3879.

Ena stvar je bila demonstrirana na konvenciji in ta je, da sta Addes in Reuther vodili osebi v uniji, čeprav sta vsak svojega mišljenja o temeljnih vprašanjih. Konvencija bo morala odločiti glede izvolitve načelnika zamorske divizije avtne unije. Zamorci namreč tvorijo močno grupo v uniji in zavračajo reprezentancijo v eksekutivnem odboru.

Domače vesti

Iz Clevelanda

Cleveland, — Dne 6. okt. je po dolgi bolezni umrl John Ladiha, bivši mlekar in grocerist in član društva 147 SNPJ. Star je bil 58 let in rojen v Nemški vasi pri Trebnjem na Dolenjskem. V Ameriki je bil 40 let in tukaj zapuša ženo, sina, hčer in brata.

Iz Pittsburgha

Pittsburgh, Pa. — Dne 21. sept. je v bolnišnici po enoletni bolezni umrla Frances Toršek, stara 38 let in rojena Mihelič v Aurori, Ill. Zapuša moža in dva mladoletna otroka.

Iz Južne Amerike

Buenos Aires, Argentina. — Marij Cigoj, star 36 let in doma iz Malovš pri Gorici, je 26. junija t. l. izvršil samomor. Vzrok ni znan. Bil je gostilničar. — Valerija Lasič, stara komaj 17 let, si je tudi vzela življenje 22. junija t. l. Kaj jo je poglalo v smrt, ni znano. — Dne 19. junija sta bila poročena Anton Saksid iz Zalovšč pri Dornbergu in Jelka Spacapan iz Sempasa pri Gorici. Dalje sta bila poročena Alojz Ušaj iz Bilj pri Gorici in Ivanka Mlač iz Lokovca. — Fani Fabjan je bila 7. julija t. l. operirana na vnetem slepiču.

Grof Sforza se vrača v Italijo

London, 9. okt. — Grof Carlo Sforza, bivši italijanski zunanji minister, ki je zapustil Italijo, ko je Mussolini prišel na vladno krmilo, je dospel sem na svoji poti iz Amerike v Italijo. Ameriški državni departament mu je je dolgem obotavljanju dovolil odhod v Italijo. V Londonu bo Sforza obiskal svoje prijatelje, nakar bo nadaljeval pot proti Italiji. Njegov privatni tajnik je v razgovoru s reporterji dejal, da se Sforza vrača v Italijo kot privatni državljani in da ne bo stopil v vlado premijera Badoglija.

Francoska vlada izpolnila obljubo

Washington, D. C., 9. okt. — Državni departament je dejal, da je francoska vlada izpolnila obljubo, dano predsedniku Rooseveltu pred kapitulacijo pred Nemčijo 1. 1940, da bo uničila svoje boje brodovje, kadar se pokaže nevarnost, da lahko pride v nemške roke. Vlada je dala to zagotovilo Rooseveltu potem, ko jo je posvaril, da bo Francija za vedno izgubila prijateljstvo Amerike, če bo dopustila Nemcem prevzete boje mornarice. To zagotovilo je izpolnila z uničenjem bojnih ladij v Toulonu, luki od Sredozemskem morju.

Argentina odpoklicala poslanika iz Washingtona

Washington, D. C., 9. okt. — Argentina je odpoklicala poslanika Filipa A. Epila iz Washingtona, kjer se nahaja že dvajset let. Argentinski zunanji urad je naznanil, da bo Epila nasledil Adrian - Escobar. Državni departament je dejal, da se bo Norman Armour, ameriški poslanik v Argentini, ki se mu di že dva meseca v Washingtonu, kmalu vrnil v Buenos Aires.

Hitler se posvetoval z voditelji nacije

London, 9. okt. — Radijsko poročilo iz Berlina pravi, da je Hitler imel posvetovanja z voditelji nazijske stranke v svojem glavnem stanu in da jih je zagotovil, da Nemci ne bodo izgubili vojne, če mobilizirajo vsa sredstva za nadaljevanje borbe proti zaveznikom. "Udarili bomo po sovražnikih povsod," je dejal. "Nemčija ne bo odnehala v borbi, dokler ne doseže svoje cilja, ki je poraz vseh sovražnikov."

Češka brigada se pridružila gerilcem

Kralj Peter apelira na jugoslovansko ljudstvo

Stockholm, Švedska, 9. okt. — Poročilo iz Budimpešte, Ogrska, pravi, da se je češka brigada, izvežbana in opremljena v Angliji, izkrcala v Jugoslaviji, kjer se je pridružila partizanski osvobodilni armadi.

Poveljnik češke brigade je brigadir Ružička, bivši polkovnik v čehoslovski armadi. Poročilo trdi, da se je češka brigada izkrcala na črnogorskem ozemlju pri Budvi ali Ulcinju.

Glavni stan partizanske brigade v Jugoslaviji. 9. okt. — Daniel de Luce, prvi ameriški reporter, ki je prišel v Jugoslavijo, poroča, "da drug Tito je obojevala oseba in da uživa popolno zaupanje kot vrhovni poveljnik partizanske osvobodilne armade." On se kot poveljnik te armade ne bori samo proti nemški okupacijski sili, temveč tudi ustašem hrvaške kvizlin-ga Paveliča in srbskega kvizlin-ga Nedića za kontrolo dveh tretjin Jugoslavije.

Tito, čigar pravo ime je Josip Brozović, je strokovnjak v vodstvu gerilske vojne. On je organiziral tudi politični sistem v krajih, katere je reokupirala njegova armada. Tito je besednik partizanske Jugoslavije.

Tito je bil v Jugoslaviji, ko jo je Nemčija napadla. Po porazu Jugoslavije je začel organizirati partizanske oddelke. Ko so Nemci v novembru 1941 začeli drugo ofenzivo, je Tito skušal pridobiti generala Mihajloviča, poveljnika četniške armade, za združitve obeh sil, ki naj bi se skupno borili proti Nemcem in Italijanov, toda Mihajlovič je ponudbo odklonil.

Kairo, Egipt. 9. okt. — Jugoslovanski kralj Peter je po radiu apeliral na svoje ljudstvo, naj pozabi na stare spore, preneha z medsebojnimi prepri, se strne in zedini pod zastavo generala Mihajloviča in drugih voditeljev v borbi za osvoboditev. Kralj je naglasil, da je dan osvoboditve Jugoslavije blizu.

To je bil prvi Petrov radijski govor, odkar je s člani svoje vlade dospel v Kairo iz Londona. Srbom, Hrvatom in Sloven-cem in članom različnih verskih grup, ki se ne morejo sporazumeti in izravnati medsebojnih sporov, je povedal, da bodo člani sedanje vlade vršili svoje posle le toliko časa, da ljudstvo samo dobi priliko, da izrazi svoje želje in stališče.

Portugalska na strani zaveznikov?

Tesnejši odnošaji z Ameriko in Anglijo

London, 9. okt. — Znamenja so se pokazala, da se bo Portugalska kmalu postavila na stran zaveznikov in jim pomagala. O-na zdaj ve, katere stran zmaga, in da so njeni interesi povezani z interesi Združenih narodov.

Portugalska ima izkušnje z Japonci v svojih kolonijah na Daljnem vzhodu. Japonci so poteptali njene pravice na otoku Macao in otoku Timorju. Iz teh je dobila dober nauk.

Poučeni krogi v Londonu trdijo, da je portugalska vlada že storila korake, katerih namen je utrditev odnošajev z Ameriko in Veliko Britanijo. Pričakuje se, da bo v bližnji bodočnosti očitno demonstrirala svoje dobro voljo napram zaveznikom. Možnost napovedi vojne proti Japonci ni izključena.

JUGOSLOVANSKA OSVOBODILNA ARMADA IMA TANKE

Partizanski gerilci obkolili hrvaško prestolnico

KAOTIČEN POLOŽAJ V ZAGREBU

London, 9. okt. — Jugoslovanska osvobodilna armada je razkrila uporabljanje tankov v svoji naraščajoči ofenzivi, katere cilj je izgon Nemcev iz Jugoslavije in severovzhodne Italije. Komunikacije iz glavnega stana partizanske armade trdi, da so oddelki te armade s podporo tankov odbili napad nemških oklopnih kolon, ki so skušale prebiti gerilsko bojno črto med Trstom in Reko. "Nemci so izgubili deset tankov in eno bojno letalo, gerilci pa štiri tanke," pravi komunikacija.

Komunikacije ne omenja, ali so bili tanki nemškega ali italijanskega modela. Možno je, da so partizani dobili tanke od italijanske protifašistične divizije. Iz naznanila, da so sestrelili nemško bojno letalo, se sodi, da imajo partizani protiletalske topniške baterije.

Bitka s tanki se je najbrže vršila ob progi železnice Trst-Reka. Poročila omenjajo revolto na Istrskem polotoku in divjanje ljutih bitk v več krajih. Nemška sila na polotoku je bila ojačena s prihodom novih čet, tankov in bojnih letal.

V Stockholm, Švedska, so prišla poročila iz Budimpešte, da je partizanska armada pod poveljstvom Josipa Brozoviča, ki je znan tudi pod imenom "Tito", obkrožila Zagreb, hrvaško prestolnico. Prvi oddelki so udrili v predmestja in razbili vse komunikacijske zveze, kar je povzročilo akutno pomanjkanje živil. Položaj v Zagrebu je kaotičen, ker partizani preprečujejo skoro vse transporte z živili. Partizanska sila se je povečala z vstopanjem članov močne in vplivne hrvaške kmečke stranke, katere vodja je dr. Vladimir Maček, ki je jetnik Nemcev. Poročila trdijo, da je samo 112 izmed 600 železniških postaj odkar na Hrvaškem, ker so vse druge požgali partizani.

Besednik osvobodilne armade je izjavil, da partizanski oddelki držijo trdno vse obrežje ob Jadranskem morju in dalmatinske otoke z izjemo glavnih luk, ki so Reka, Šibenik in Split in da se bitke za posest slednjega mesta nadaljujejo. Tri partizanske divizije se bore proti nemški oboroženi sili, katero tvori več pehotnih in oklopnih divizij. V Zadru, italijanski luki ob dalmatinskem obrežju, so gerilci odbili nemški napad in ubili 156 sovražnikov.

Lord Mountbatten dospel v Indijo

New Delhi, Indija, 9. okt. — Lord Mountbatten, ki je bil nedavno imenovan za vrhovnega poveljnika zavezniške oborožene sile v južnovzhodni Aziji, je dospel v to mesto, kjer so ga sprejeli in pozdravili britski in ameriški vojaški voditelji. Od tu bo odpotoval v Čungking, Kitajsko.

Člani kolombijske vlade resignirali

Bogota, Kolombija, 9. okt. — Vsi člani kabineta so resignirali in predsednik Alfonso Lopez je resignacijo sprejel. Vladno krizo je izzvala stavka transportnih delavcev v provinci Caldas. V bitki med stavkarji in policijo je bilo več oseb ubitih in ranjenih.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Nekoč je bilo drugače

Monroe, Mich.—Nekoč je bilo drugače kot je sedaj. Pred več leti sem se srečal s farmarjem, ki mi je povedal marsikaj o preteklosti. To je bilo v Marcellinu, Mo. On je bil lastnik 500 akrov velike farme. Reče mi, naj se mi ne zdi čudno, če ima toliko zemlje.

"Vidiš, jaz sem bil tako rekoč prisiljen, da sem kupil toliko zemlje," mi začne pripovedovati. "Ampak tista prisiljenost je bila zelo lahka. Zato sem tudi posilil bogat, kajti v bankah imam tudi \$50,000 prihrankov. Zdaj mi je osemdeset let in denar mi gre na kup kot pleva.

Zemljo sem kupil pred 50 leti in plačal dolar za akro. Torej ni čudno, da jo imam toliko. Čistil sem grmičevje s pomočjo drugih delavcev, izsekaval šumo in gladi pota. Zdaj lahko rečem, da sem bogat. Zdi se mi tako kot da mi je Stric Sam natisnil tisti denar in mi ga poslal po pošti. Pa ti sedaj kupi akre zemlje za dolar. Meni je bilo lahko, ker sem dobil vse to tako rekoč zaastonj.

Če bi ti danes kdo plačal \$50 ali \$100 na dan pri delu, bi si tudi ti z lahkoto pomagal kljub temu, da je zdaj akre te zemlje \$40 do \$60. S takim zaslužkom bi kaj kmalu prišel do takega posestva. Ali s tistim zaslužkom po \$2.50 do \$5.50 na dan si boš v industriji prej vse kosti polomil predno bi spravil skupaj toliko denarja, da bi si lahko kupil 30 ali 60 akrov zemlje. Kje pa je oprema, poljedeljsko orodje, živina in drugo. Ni mogoče, čeprav se postaviš na glavo.

Tukaj so bile pred leti velike hrastove šume. Les so bankirji prodali za izseko, posekano zemljo pa potem prodali ljudem po dolarju akre. Kdor je imel kolikiš kopakov, je lahko prišel do zemlje. Ko sem svet malo očistil in posejal koruzo, je zrastle tako visoko, da sem mislil, da bo segla do oblakov. Zemlja je bila tako gnojna, da še danes ne potrebuje nobenega gnojila. Če bi samega hudiča posadil vajo, bi zrastle tako visoko in orjaško kot so gore v Coloradu. In prav tako je bilo s pšenico in ržjo.

Zato ni čudno, če mi je šel denar v klanje. Bil je vedno dober trg za vse, kar sem pridelal. Po šumi pa se mi je pasla rogata živina. Vsako leto sem razširil moje neobdelano posestvo in obdelano zasejal po več akrov. V šumo pa sem natrpal več drobne. Ko je prišla jesen, je bilo dosti denarja za pridelke, po par letih pa še za goveje blago, ki se mi je tudi sijajno pomnožilo.

Če bi bilo mogoče danes tako lahko priti do zemlje, bi si jo marsikateri kupil in ne bi cedil slin po zakajenih industrijskih mestih, capal iz ulice v ulico in prosil milodarov za skorjico kruha. Mi smo bili tako rekoč zgodnje ptice, kajti naselili smo se tukaj baš v pravem času. Če bi prišli v teli časih, bi zamudili vlak. In marsikateri ga bo zamudil, če si bo zdaj vtepel v glavo, da si kupi farmo, kajti prej se bo iznučal v tovarni ali

pa v rovu kot dosegel uspeh. Meni je bilo takrat lahko priti do par stotin dolarjev kljub temu, da sem garal dolge ure za \$1.50 do \$2.50. Vidi, kar si kupil takrat, je bilo stokrat ceneje kot je danes.

Ne, danes ni več tako lepih prilik v tej deželi. Seveda, če imaš težke tisočake v žepu, potem je lahko, kajti za tisočake se danes marsikaj kupi. Takrat, ko sem zapustil Nemčijo pred mnogimi leti, se mi še sanjalo ni, da me bo doletela taka sreča v tej objubljeni deželi. In tako vidim sedaj enega srečnega med milijoni nesrečnih priseljencev. Bil so pač vsi pogoji na moji strani in vsa sreča.

"Lahko je, lahko," je kimal starček, "a če gledamo siromake, je pa druga stvar." In debela solza mu je zdrsnela po zastarelem licu, znak, da simpatizira s siromaki. A kljub temu jim ne more pomagati, čeprav je sam bogatalec. So še druge sile, ki delajo ovire, da je tako kot je. Če je ta starček še med živimi, mi ni znano. **Frank Kroll.**

O primarnih volitvah in aktivnostih

Cleveland.—Dne 28. septembra smo v našem mestu imeli primarne volitve. V prvi vrsti želim poročati o izidu volitev za koncilman v 32. in 23. wardi, ki sta v pretežni večini slovenski.

V 32. wardi, to je v Collinwoodu in okolici, je že osem let kraljeval kot koncilman naš Tone Vehovec. Pri teh volitvah si je stalo nasproti kar pet kandidatov, štirje demokrati in en republikanec. To so Anton Vehovec, John J. Prince, Harry Sathy, Frank Zupanich in Hein.

Izid volitev je bil zelo presenetljiv. John J. Prince, ki je kandidiral prvič in je po poklicu odvetnik ter okrajni pomožni pravdnik, je prejel 2133 glasov, Sathy, republikanec, 848 glasov, Vehovec 662, Zupanich, bančni uradnik in cerkveni kolektor, 463 glasov in Hein, ki je brez rokve in je že večkrat kandidiral, 322 glasov. Tako je odvetnik John J. Prince prejel skoraj tako veliko glasov kot vsi ostali štirje kandidati — le 162 manj.

Torej si bosta stala pri novembriških volitvah nasproti John J. Prince z 2133 glasovi in Harry Sathy z 843 glasovi. Torej je gotovo, da bo Prince z lahkoto izvoljen.

Razvidno je, da so ljudje komaj čakali, da se iznebe Antona Vehovca. Kar sem zadnjič o njem omenil v *Prosveti*, je velika resnica. On spada v beznico, ne v zbornico mesta, ki šteje nad milijon prebivalstva. V čigavo korist bo deloval rojak Prince, jaz ne vem. Ampak je vsaj možak ali gentleman, da se lahko postavi in da imajo ljudje respekt pred njim.

V 23. wardi, to je v st. clairski nasebini okrog Nardnega doma, so bili štirje kandidati, trije Slovenci, vsi trije demokrati, in neki Anthony Kosan. Glasov so prejeli kot sledi: Sedanji mestni svetovalec Edward Kovačič 1322 glasov, bivši koncilman

John M. Novak 581, William J. Kennick (žalostnega spomina) 262 in Anthony Kosan borih 73 glasov. Kovačič je torej prejel precejšnjo večino nad vsemi ostalimi kandidati — 1932, ostali trije skupaj pa 916 glasov. Torej bo Kovačič še za naprej koncilman 23. warda.

Eddy sicer ni socialist, je pa fajn možak, katerega poznam že 26 let, ko je bil še deček. Za ženo ima Telbanovo iz Forest Cityja, Pa., ki je zelo prijazna in zgovorna žena, kot tudi Edward. Tudi njegovega očeta poznam dobro in že dolgo, kakor sem poznal že davno tudi Edwardovo mamo. To je bilo še takrat, ko sem bil še "lejdkik in fraj" in ko smo hodili nad sladko vince pa dražit lepa dekleta k Medenovic na E. 61 st., kjer so nasproti njim stanovali Kovačičevi.

Večni koncilmanski kandidat William J. Kennick je pred več meseci razpošiljal po slovenskih hišah neke grdo opravljiva pisma proti županu Franku Lauschetu, in sicer samo zato, ker mu ni hotel dati mestne službe. Ako bi imel kaj soli ali pameti v glavi, bi ne pošiljal takih pisem med ljudi! In sedaj je rezultat njegove kandidature — 262 glasov. Torej živeli taki odvetniki! Ampak oni, ki ga je Kennick blatil, bo skoro gotovo ponovno izvoljen za clevelandskega župana, sicer ne s tako večino kot prikrat, kajti ga je tudi on malo polomil glede plač mestnih delavcev. (Kar je res, je res in kar ni prav, ni prav.)

Zdaj bom skočil iz metropole daleč tja v Milwaukee, oziroma West Allis, Wis. Domislil sem se mojega starega prijatelja in delavske korenine in bora Jožeta Radelja. Ko sem bil pred tremi leti na potovanju v Milwaukeeju in okolici, sem obiskal tudi njega. Takrat se je Jože pritoževal, da se ne počuti dobro: če kolikšaj dela ali hodi, ga vse boli okrog srca, srce pa mu hoče ven skočiti. Prav rad bi šel z mano okoli rojakov, med katerimi je zelo poznan po Milwaukeeju in West Allisu, toda ni mogel. Slišal sem, da se mu je zdravje izboljšalo.

Zdaj sem se domislil njegovega dopisa, ki je izšel v *Prosveti* pred par meseci. On je med drugim pisal, da nekateri zelo pogosto dopisujejo v našo *Prosveto*, med temi tudi "večni popotnik" Jankovich. Pa je bil Jože firbenec, kje dobimo časa in kdaj vse to napisemo. Naj malo pojasnim Jožetu, kdaj in kako napišem dopise in opravim drugo delo.

Ja, Jože, to ni še od daleč lahka stvar. Tako me vprašujejo tudi drugi, ki me vidijo na različnih sejah in sestankih, pri raznih kolektah in agitaciji za liste. Naj vsem pojasnim, da imam vsak mesec najmanj deset sej, par pregledov knjig ali računov, tu pa tam še kak sestanek ali shod, dva zapisnika in tajništvo čitalnice SDD. Poleg tega moram skrbeti za kolektanje naročnikov *Prosvete* širom Clevelanda in okolice, tiritati stare dolžnike pri zadruzi (to je vražje delo). Sedaj nabiram tudi trgovske in dolarske ali osebnepozdravne oglase za Družinski kolektor za 1944, tu pa tam za tiskovni sklad Proletarca, za pomožno akcijo za stari kraj, za Sans itd. Vse to poleg mojega stražniškega dela po osem ur na dan.

Ameriški častniki poleg nemškega tanka na razstavi v Moskvi.

Torej ni čudno, če ljudje go-drnjajo, da sem vedno nad njimi za denar. Zajne je letos do-bro, ker je malo priredb in radi tega nimam vedno nabasanih žepov z vstopnicami za predpro-dajo. Toda so pa druge težave. Ko greš kolektat naročnike, jih prav malo dobiš doma, ker ljudje delajo podnevi, in sicer ne samo osem, marveč deset, enajst in tudi po dvanajst ur. Delajo tudi ob sobotah in mnogi celo ob nedeljah. Kdor dela ponoči, mora podnevi spati in ga zastopnik ne sme buditi. In tako mo-ram na splošno vsakega naročni-ka najmanj dvakrat obiskati. In to je tudi težak problem poleg vsega drugega.

Torej družje Radelj in drugi, katere to zanima, taka je ta stvar. Je pa nekaj drugega, kar mi daje možnost, da vse to sko-raj točno izvršim in povrh na-pišem s peresom še toliko dopi-sov. Vidiš, Jože, koliko zastoj-skega dela napravimo za narod, drugi prav malo, tretji pa prav nič. In slednjih je največ, pa naj bo med Slovenci ali drugimi narodi.

In večina teh se pritožuje, da jim je dolgčas, češ, nimam kaj početi itd. Meni pa ni prav nič dolgčas, vedno prehitro beži in še za spanje ga imam veliko pre-malo. In tako je z vsemi drugi-mi, ki se brigajo poleg svojega življenja še za narod in delav-stvo. In koliko smo že storili v zadnjih 30 letih! Približno imam vse to že izračunano in ob prili-ki bom priobčil v *Prosveti*. Pa tudi ti, prijatelj Radelj, bi bilo dobro, da bi opisal svoje aktiv-nosti, kakor tudi vsi drugi, ki ste bili polovico ali več svojega življenja aktivni v društvenih, de-lavskih ali kulturnih aktivno-slih. Kdor resnično dela, lahko tudi omeni. Pozdrav vsem čita-teljem *Prosvete*!

Anton Jankovich, zastopnik.

Smrt brata

Martinez, Cal.—Naročnica *Prosvete* sem že več let, toda se nisem še oglašila v njej. Torej upam, da mi priobčite te vrstice, v katerih bom poročala o smrti mojega brata Johna Lekšeta, ki nas je za vedno zapustil.

Obvestilo o njegovi smrti sem prejela 17. septembra od pogreb-nika Stokesa iz Rentona, Wash., ki me je pozval, naj pridem tja da uredim pogreb. Takoj sem sem se podala z mojo hčerko Mary s prvim vlakom, ki sem ga mogla dobiti. Tja sva dospeli šele 19. septembra in pogreb se je vršil prihodnji dan.

Pokojni John je bil veteran zadnje svetovne vojne in tako je bil pokopan po vojaških ob-redih. Bil je več let član jedno-tne in tudi večkrat delegat na konvenciji in vedno se je boril za delavske pravice. Seveda je bil pri večini osvojen, ker se ni dal pregovoriti v boju za pravo-lico. Za časa njegove smrti ni bil pri nobenem podpornem društvu, bil pa je član Slovenskega ameriškega kluba, ki mu je po-daril cvetlice in se z govorom poslovil od njega ob odprtem grobu.

Zakaj je pokojni John pustil družstvo, mi ni povsem znano, zdi se mi pa, da so bili krivi druž-števni prepri. Ker berem *Prosveto* že več let, mi je znano, da se preprirov med Slovenci v dr-žavi Washington ne manjka. Tu-resnica. Sestra K. Jalovšek je pa v Pueblu v bolnišnici zelo slaba. Vsi želimo vsem ljubega zdravja.

Kakor je videti v listih, so se clevelandski gospodje, ki bi i-meli delovati z ljudstvom, za kar so bili izvoljeni na Sloven-skem narodnem kongresu, le po-kazali, da jim je ljubše razdva-janje ljudstva, kakor pa da bi delovali in prispevali, da bi se čim več doseglo za Slovenijo pod vodstvom zvestega Adami-ča in Kristana in sploh vsega odbora Sansa. Ampak nekate-rim nadutežem je pomoč za Slo-venijo deveta briga in še svoj-im stanovskim tovarišem dela-jo sramoto. Čast pa onim du-hovnikom, ki si v resnici priza-devajo, da bi vsa stvar kolikor mogoče dobro izpadla. Stavim groš, da je še gospoda Trunka sram, ker ga nekateri njegovi kolegi tako lomijo.

Pred par leti je Hitler vedno gobezdal, kako njegova armada vedno prodira naprej in naprej "po začrtani poti." Sedaj bi pa moral povedati svojim ljudem, da znajo njegove hrovi tudi be-žati "po začrtani poti." Ampak

Stric Sam daje dobre vzglede

Indija je velika pega na obrazu Velike Britanije. Angleška vlada je izjavila, da med vojno nima časa, da bi se bavila z vprašanjem Indije; zadeva mora čakati miru.

Priznati je treba, da je Indija velik problem, ki se ne more rešiti čez noč. Londonska vlada bi lahko dala Indiji svobodo v enem dnevu, veliko vprašanje pa je, koliko bi ta svoboda koristila Angliji in njenim zaveznikom in Indiji sami v tem momentu—ko na pragu Indije preži japonski barbar.

Fakt je, da je Anglija silno zanemarila indijsko vprašanje, ampak zdaj je na dnevnem redu reševanje veliko hujše krize kot je Indija—in, hočemo ali nečemo, napeti je treba vse sile, da bo naj-hujša kriza najprvo rešena.

Združene države nimajo Indije, katera bi morala čakati konca vojne. Sta pa tukaj dve mali Indiji, glede katerih ni treba čaka-nja na mir. Amerika lahko reši vprašanje svojih dveh "Indij" takoj, že danes—in s tem pokaže ostalemu svetu, da prva izvaja Atlantski čarter. Naši dve "Indiji" sta Filipinsko otočje in Portoriko.

Predsednik Roosevelt je rekel v zadnjem novembru: "Radujem se ob misli, da bo zgodovina Filipinskih otokov zadnjih 44 let lahko služila za vzgled drugim malim narodom v bodočnosti."

Amerika je anektirala Filippine in Portoriko leta 1898 po vojni s Španijo. To so bili v vseh ozihrh strašno zanemarjeni otoki—do vrha polni ekonomske, socialne in kulturne mizerije. Med današ-njimi Indijci in takratnimi Filippinci ter Portoričani ni bilo dosti razlike. Kakor je še danes v Indiji okrog 60 jezikov, tako je bilo med Filippinci osem različnih jezikov in 87 dialektov.

Ampak kakšna razlika v 45 letih! V tem času so Američani tako korenito civilizirali Filippince—namreč domačine, ne le priseljenih Špancev ali njihovih potomcev—da skoro vsi govorje angleško in polovica domačinov je pismena. Nekdanji tlačani (peoni) so danes svobodni delavci in kmetje. Leta 1935 so Filippinci dobili avtonomijo na podlagi ustave, katera jim garantira svobodo tiska, govo-ra, vere in zborovanja. Vsa neobdelana zemlja, rudnine, petrolej, premog in vodne sile spadajo državi; prirodne zaklade smejo izko-riščati le državljani otoka ali družbe, v katerih mora biti najmanj 60 odstotkov državljanov.

Ko so Japonci po napadu na Pearl Harbor z barbarsko silo nava-lili na Filippine, niso tamkaj našli kvizlingov. Filippinci so se za-vedali, kaj bodo izgubili in bojevali so se z ameriško armado vred z največjo hrabrostjo do zadnjega. In še danes se niso docela po-dali! Še danes prihajajo podtalna poročila, da je na Filippinih na tisoče upornikov, ki nadaljujejo gerilsko vojno z japonskimi oku-patorji.

Na podlagi sporazuma z ameriško vlado dobi Filipinsko otočje popolno neodvisnost leta 1946, v senatu pa je predlog, ki daje Fili-pinom status neodvisnosti takoj. Predlagatelji pravijo, da naj-boljša moralna podpora, ki jo morejo Združene države dati ljud-stvu Filipinov v težkih časih njegove začasne sužnosti, je prokla-macija takojšnje neodvisnosti—seveda z garancijo, da bodo ame-riške armade čim prej iztirale japonske nasilnike z otokov in osvob-dile Filippince. Nedvomno se bodo vsi Američani strinjali s tem predlogom.

Drugi predlog v kongresu je, da se takoj povede otok Portoriko na pot neodvisnosti na isti način kot so šli Filippini. Portoričani naj dobe takoj popolno avtonomijo v notranjih zadevah, katera naj jih pripravi za popolno svobodo v nekaj letih.

Portoriko je v drugačnih razmerah kot Filippini. Otok je eko-nomsko še danes zelo zanemarjen zaradi izkoriščanja po ameriških sladkornih in sadjarskih baronih, ki so se polastili večine nasadov in domačini so večinoma revni najemniki. Otok ima krasno pod-nebje in bi lahko bil paradiz za ameriške letovišnike in Eldorado za domačine, če bi se bili v Washingtonu pobrigali zanj že pred leti, kakor so se za Filippine.

V resnici se brigajo šele ta leta, kar je novi deal na krmilu. Por-toričani imajo zadnjih petnajst let omejeno lokalno zakonodajstvo, toda governor je imenovan v Washingtonu. Zadnja leta je otok dobil nekaj dobrih zakonov, zdaj pa predsednik Roosevelt pripo-roča popolno avtonomijo v notranjih zadevah Portorika, nakar naj Portoričani sami odločijo, ali hočejo biti država v ameriški Uniji ali neodvisna republika.

Na svetu je mnogo manjših neodvisnih držav kot je Portoriko, ki ima dva milijona prebivalcev (Filippini jih imajo 16 milijonov). Ameriške otoške kolonije, vtevisi Havajsko otočje, v marsičem nalikujejo Indiji, Malaji in holandski Vzhodni Indiji. Resnica pa je, da se je Amerika veliko bolj potrudila za gospodarski in kultur-ni napredek domačinov v teh kolonijah, posebno na Filippinih in Havajju, kakor so se brigali Angleži in Holandci za prebivalstvo svojih poseščin v Aziji.

To dejstvo je le v čast Ameriki. Se v večjo čast pa ji bo—in v veliko zadoščenje demokraciji—če še danes podeli Filipinom po-polno neodvisnost, otok Portoriko pa povede na pot čim prejšnje neodvisnosti, ako Portoričani sami žele biti neodvisni v lastni republiki.

S to potezo bo Amerika sijajno pokazala, da je prva začela izva-jati Atlantski čarter in s tem bo moralno podrezala Anglijo, Ho-landijo in druge države, ki imajo večje ali manjše kolonije, naj-store isto.

Demokracija se najbolj uspešno propagira z dejanji—vzgledi. Demokratične besede vlečejo—veliko bolj pa vleče demokratično delo.

Italijani v Stalietu pospravljajo ameriške in kanadske čete kot osvoboditelje.

(Dalje na 3. strani)

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveta)
15. septembra 1943.

Letošnji september je peti vojni september za nas. Polna štiri leta so za nami. Štiri leta je dolga doba za človeka življenje. Česa se nismo vsega naučili v teh letih in kaj vse smo doživeli! Kako se podutimo v prvem mesecu petega leta vojne? Ste kdaj plezali na Triglav ali kako drugo visoko gor? Vidite tako trudno pot navzgor imamo za sabo, tik pod vrhom smo, še malo in bomo na vrhu. In potem je le še lahka pot navzdol — ali nevarna, dolga pot v dolino.

Na jesen pred štirimi leti smo prišli na vznožje take visoke, nepoznane gore. Nanjo moramo, preko nje moramo; ni poti okoli nje ali mimo nje. Dobro se spominjam, kako je bilo prvič v Vratih, v Triglavski dolini, od koder vodi pot navzgor. Kako bo, kaj nas čaka, ji bomo kos? Čast vsakega Slovenca zahteva, da dobi bitko za Triglav, bitko za najvišji vrh svoje zemlje. Kamen je rožnat in zlat v polnu, lep — ali nepoznan. Nepoznano je ono, kar kriči srce. Ko smo na prvi dan vojne začeli siren: kakšni so zračni napadi, kako je, ko padajo bombe? Kako je, ko gredo ladje na dno, primanjkuje hrane, primanjkuje mila, cigaret, obleke, odeva, kurjave? Kakšna je bolečina "totalna vojna"? Jo bomo zmogli, ji bomo kos? Nisem se bala Triglava, niti se nisem bala te vojne — samo, ko bi človek vedel, kako bo.

V Vratih smo spali eno noč; na začetek te vojne smo čakali skoro eno leto. V Bavarskih Alpah morajo vedeti, da je za neizkušene planince najlažše na moralo, če predolgo gledajo rbove iz vznožja in nimajo priklade, da poskusijo svoje moči na njih. Nemci so se zmotili, ker Angleži niso neizkušeni planinci, ampak sploh niso nikaki planinci, ki bi pustili, da vzhovi, s silencem ožarjeni vrhovi, vplivajo na njihovo zavest ali razpoloženje. Septembra pred tremi leti je prišla vojna k nam v London. Se le eno leto po napovedani vojni so padale bombe tako blizu okoli nas, da smo jih vsi dobro slišali, čutili in videli njihove posledice. Francija se je predala na milost in nemilost Nemčiji. "Najhujše za Anglijo je, da so tako neumni, da ne vedo niti kdaj so napadeni, niti kdaj so premagani," je še pred kratkim govoril v Lizboni nemški novinar nekemu mojemu znanu Jugoslovancu.

Š hojo na Triglav je tudi nekaj podobnega: naenkrat prideš steno, pot visi ob njej le za čelno široka in pokrita z opolzkimi krikami snegom. Če ti le malo spodrsne, je konec tebe za tebe. Če. Vsaka stopinja je vna. Če ti odjenja en klin v peti, ki drži blagodarno žico, si izgubljen. Zico, ki so jo planinci v pomoč speljali ob gorskih stanih društva, ki po bratovsko rabe za vse. Čudno je, ali kaj to resnično, da je organizacija največje vrednosti v kaosu pač bomba ali v divjinah triglavskih višin. Življenske važnosti, kar bi vam lahko potrdili mnogi, ki so jih rešili izpod razvalin "wardeni" londonskega blitza.

Tudi Triglavske stene je enkrat konec in prideš do "studentov", kjer ponavadi začetniki planinčarstva počivajo in se krepčajo s kofolado in pijačo. Oddahnejo. To je torej bilo eno nepoznano. Lažje je pri srcu. Zdaj vedno, kaj je v tem kamenju od blizu. Prehodili smo pot iz globoke doline tam spodaj v vrh. Kako je na vrhu? Kako je do tam? Tako nemogoče ne more biti več, če smo prišli do tukaj. Trudni smo. Ali vemo, kaj je hoja na Triglav. Vemo, kar nam še ostane, je, da gremo do konca, do vrha. Vemo, kaj nas približno še čaka. Ali negotovo je, kako dolgo bomo morali vzdržati.

Totalna vojna ne pozna in ne pozna počitka. Tukaj ni počitka, da se ustavimo niti ko smo premagali vno in strmo steno, ki bi se oddahnili in ozrli po tleh, ki smo jo prehodili. Četne Triglavske vojne napovedi smo se spomnili. Tovarne niso nikoli dela, niti uradi. Po

človeka se loti ponos in samozavest in odločnost. Toliko smo napravili — do tukaj smo prišli. Ni bilo malo dela in truda — "znoj, solz in krvi" — dobro je bilo napravljeno. Ko je prišla vest o premirju z Italijo, smo se veselili vsak zase, ali Anglija ni, praznovala, ni se ustavila na svojem potu naprej. Ko je najvišji dan, izmeri dobri mornar "daljo in nebeško stran." In Anglija je imela prav. Kakor se je kmalu pokazalo, nismo imeli pravice, da smo se veselili zmage, ki še ni bila dobljena, za katero se zdaj vrše težki boji. Kljub vsemu — prišli smo visoko, in če tudi bi se komu vedelo, nam zvrtilo v glavi za trenotek, je lahko razumljivo in odpuščeno.

Vrh vidimo dobro in dobro vidimo pot, ki vodi na vrh. Poznamo jo, kakšna je. Prišli bomo nanj, — če ne danes, potem jutri — ker vemo, da imamo moči, da premagamo to masivno, ogromno skalo. V štirih letih vojne smo spoznali "moderno totalno vojno" in spoznali smo svoje moči.

Dolenjka.

0 Angležih

Karel Čapek — (Iz potopisa)
(Se nadaljuje.)

Pel sem se z dvema cerkvenima družbama, slišal pridigo o socializmu in se pomudil pri manjših krožkih, ki so debatirali; nenavadno raztrgan gentleman je zastopal konservativna družbena načela; njegov soprotnik je bil evolutijski socialist, po vseh znakih sodeč boljše bančni uradnik. Naslednja peščica je štela samo pet glav; rjav Indijec, enooki človek s ploščato čepico, debel armenski žid in še dva molčeca moža s pipama. Enooki je s strašnim pesimizmom zatrjeval, da je "nekaj večših nič", dočim je bil Indijec mnogo bolj razveseljivega mnenja, da je "nekaj vedno nekaj", kar je dvajsetkrat ponavljal v zelo žalostni angleščini. Potem je šel tam še neki star oče, ki je držal v roki dolg križ in zastavico z napisom: Thy Lord calleth thee; s slabotnim in hripavim glasom je nekaj pripovedoval; toda ničče ga ni poslušal. Tako sem obstal jaz, izgubljeni tujelec in bil njegov poslušalec. Potem sem hotel oditi svojo pot, ker je bila že noč; toda neki nervozen človek me je zadržal in ne vem, kaj mi je pripovedoval; odgovoril sem mu, da sem tujelec, da je London strašna stvar, da pa imam rad Angleže, da sem videl že precej sveta, da mi je pa malokatera stvar tako ugajala kakor govorniki v Hyde-Parku.

Preden sem mogel vse to povedati, je že stalo deset ljudi okrog nju in tiho poslušalo; lahko bi poskusil z ustanovitvijo nove cerkve, pa se nisem spomnil nobenega res pravega verskega nauka, razen tega ne znam dovolj angleški in zato sem se izmaknil.

Za ograjami Hyde-Parka se me je po vsej zgodovinski pa-

pasejo ovce; in ko sem jih gledal, je vstala ena, menda najstarejša in začela meketati; tako sem poslušal še ovčjo pridigo in šele, ko je končala svojo zgodbo, sem odšel domov, zadovoljen in prosvetljen kakor po službi božji. Na to bi lahko navezal sijajne misli o demokraciji, o angleškem značaju, o veri in drugih stvareh; toda rajši pustim vsemu dogodku njegovo naravno lepoto.

Angleški klub

Kako bi to skromno povedal? No, da, izkazali so mi nezasluzeno čast, da so me uvedli v enega najbolj zaprtih londonskih klubov, kar se ne pripeti vsakemu popotniku; tako bom skušal povedati, kako je v takem klubu. Ime prvega sem pozabil, niti ne vem, v kateri ulici je; toda vodilo so me po nekem srednjeveškem prehodu, potem na levo in na desno in še po marsikakem ovinku do neke hiše s slepimi okni, in potem noter. Zdelo se mi je kot v sklednj in od tam smo šli v klet in tam je bil klub; tam so bili boksarji, literati in lepa dekleta; hrastove mize in flovnata tla, prostori kot velik krožnik, fantastična in strašna luknja; mislil sem, da me bodo tu ubili, toda dali so mi jesti iz glavnih krožnikov in bili so prijazni in ljubljivi. Potem me je odpeljal šampion južne Afrike v teku in skoku in še danes se spominjam lepega dekleta, ki se je tam učilo od mene češkega jezika.

Drugi klub je slaven, sto let star in neizmerno častljiv. V njem so navadno sedeli Dickens, Herbert Spencer in mnogo drugih, ki mi jih je našel vsakji natak, majordomus ali vratar ali kar je bil. Morda jih je tudi vsebral; kajti zdel se mi je zelo plemenit in častljiv kakor kak bivši arhivar. Vodil me je po vsej zgodovinski pa-

Filmska igralka Virginia Cruson.

Glasovi iz nasebin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Kako je bilo na priredbi Elisabeth. N. J. — Na zadnji priredbi v Slovenskem narodnem domu v Brooklynu, N. Y., smo ob vstopu v dvorano dobili lepe vršičke zelenega rožmarina, tako da ga je lahko vsakdo odnesel domov za spomin na ta program. Priredila so ga newyorška društva skupaj s postojanko Sansa v počast odkritja spominske table, na kateri so zapisana imena slovenskih fantov in deklet, ki se nahajajo v ameriški oboroženi sili v tej vojni. Tri imena so bila obrobjena s črnim — znak, da so padli za svojo domovino.

Program so odprli tamburaši, fantje in dekleta, ki so zaigrali pesem "Oj ta vojaški boben." Zaigrali so jo prav lepo in naredili velik vtis, kajti že sama pesem spominja na vojno, kar človeka pretrese v srce. Nastopile so tudi pevke posamezno in v duetu, katerim ni para. Prav tako sta nastopila pevka zbora pod vodstvom Antona Šublja, ki je tudi sam zapel "Oj Dobrodo" in Slovan pod vodstvom učitelja Ignacija Hudeta. Zelo lepo so peli vsi.

Tudi je bilo več govornikov, ki so privabili mnogo solza starih in mladih, ki so jih imena so bila na tabli. Spomnih nanje je bil žalosten, kajti vsak oče in mati sta si predstavljala svojega otroka. Glavni govornik je bil Leo Zakrajšek, ki je mnogim privabil solze, ne samo staršem, marveč tudi mladini, ker tudi ta ima v vojni svoje brate, zaročence ali možje. Nastopila je tudi mrs. Anna Krasna, ki se je v svojem govoru tudi spomnila ločitve od svojih dveh bratov, ko sta odhajala v prvo svetovno vojno, kakor tudi od svoje žalostne, zdaj že pokojne matere. Njene besede so napravile globok vtis in segle vsaki mater v srce. Leo Zakrajšek je rekel, da gotovo ni mame, ki se ne bi pozabila, kako težko se je zadnjikrat ločila od svojega otroka, pri katerem je prebela toliko noči, ko je bil bolan.

Program je bil dolg štiri ure in pol, ali čas je hitro tekel. Po programu smo se pa srečali z raznimi znanci, na primer z mrs. Kramaršič, dvojico Krasna, Cvetkovičem in njegovo hčerko Heleno in več drugimi. Ljudstva je bilo zelo veliko, več kot kdajkoli prej v tej dvorani.

Agnes Pasařich.

(Dalje prihodnjik.)

Črtice iz razvojne poti človeštva

Leon Detela
(Nadaljevanje)

V tej domnevi pa nas podpira tudi rentgenska preiskava spodnje čeljustnice krapinskega pračloveka, ki nam dovoljuje natančnejši pogled v njeno notranjo zgradnjo.

Najraznovrstnejše orodje, ki ga je zapustil krapinski pračlovek, pa priča, da je bil, kljub vsem tem pomanjkljivostim, vseeno močeno, brezobziren, krut in respekt vzbujajoč faktor tedanjega živega sveta.

V toplem podnebnju tedanje dobe se je klatil pračlovek po goščavah in gozdovih okoli Krapine. V reki je od časa do časa nabiral pripravno trdo kamenje, ki ga je na posebne načine tolkel, da je dobivalo ostre robove ali konice in pripravljalo tako najrazličnejše orodje, večinoma v velikosti škatlice za vžgalice ali sileno.

Gotovo je nosil najpotrebnejše orodje stalno s seboj, močeno v posebnih kožni torbici. Jedel je vse, kar je mogel dobiti pod zob: vse od plazečih se golazov do največjih živali, pa seveda tudi mnogovrstne rastlinske plodove in korenine, ki sta mu jih nudila goščava in gozd.

Živali je pobijal s kamenitim orožjem, ali pa jih je lovil v past, jim nastavljal zanke in podobno. Pogosto je zavlekel ubite živali v votlino, kjer se je z njimi nadalje gostil. Iz mnogih, v jami zavrženih, do danes ohranjenih kosti teh živali, izvemo za nekatere "specialitete" teh gostij.

Največ, in sicer več kot 300, živalskih kosti v krapinski votlini pripada Merckovemu nosoročju, ogromni, povsod že zdavnaj izumrli živali, ki je imela pod nosom dva velika, zaporedna roga. Njegov še danes živi bližnji sorodnik, afriški nosoroček, ki je brež repa preko 3 m dolg, preko 1 1/2 m visok in ki doseže tudi 2000 kg teže, nam še danes nudi približno sliko orjaškega, v svoji togosti strašnega sodobnika krapinskega človeka.

Še danes prebivajo nosoročji najrajši v goščavah in neprodrih gozdovih blizu vod, kamor se hodijo napajati in kopati. Ker uporabljajo stalno iste poti, zgladajo končnega njihove "steze" kot globoko v zemljo steptane ulice, sredi goščave in pragozda.

Boj nosoročja in pračloveka je bil neenak boj. S svojim priprostim orožjem si ni upal nad takega orjaka, ker ga pa je vseeno močno skominjala obilica nosoročevega mesa, se je posluževal pri tem, počenjanju zvijač, kot se jih poslužujejo še danes domačini v Afriki. Sredi nosoročeve ulice je izkopal globoko, ozko jamo, ki jo je skrbno prikril z vejevjem in potem brez posebne nevarnosti pobil ujetu žival.

Kose ubite živali je jedel kar pri pasti, ali pa si je poiskal pripraven prostor, kjer se je nadalje nastil in nekatere kose tudi opekeli in spekali, kot nam priča jo posamezne, v krapinski votlini najdene opečene nosoročeve kosti.

Posebna slaščica so morali biti krapinskemu pračloveku nosoročevi mladiči, ker so našli v votlini vse polno kosti mladih in celo še nerojenih nosoročev. S koso v nemo je moral davei Krapinec prirejati love na breje nosoročeve samice!

Izdatne love je prirejal tudi na turs, divjega prednika naše-

ga domačega goveda, od katerega je najdenih v krapinski votlini 60 zob in vse polno drugih kosti. Kostjo so povečini razbite in mnoge ožgane. Posebno dolge cevaste kosti je razbijal namenoma, da je lahko posrkal iz njih mozeg, čigar uživanje je moralo biti zanj višek vseh zemeljskih alasti. Iz kosti je izdeloval tudi orodje, kože ubitih turvov pa je predelaval za oblačila.

Od večjih živali je lovil še rjavega medveda in neprimerno večjega, že izumrlega medvedabrigarja, ki je pa tudi sam zahajal v votlino, v njej pogosto gospodaril in v njej umiral. Kot "prijatelj" so se pojavljali na mizi pračloveka še bobri, od katerih je gotovo uporabljal tudi dragocene kože, dalje divji vever in že izumrli orjaški jelen, čigar rogove je merilo v vsej svoji kosačnosti preko 3 1/2 m. Redkokdaj pa so našli, ukanjeni po pračlovekovih zvijačah, svoje poslednje počivališče v pesku krapinske votline hitri tekači, kot n. pr. navadni jelen, srna in divji konj.

Razen vseh naštetih, so našli v krapinski votlini še kosti mnogih drugih vrst živali, ki so prišle v votlino deloma prostovoljno, deloma kot plen pračlovekalovca. Ko je krapinski pračlovek pospravil najlepše iz svojega lovskega revirja, se je podal naprej, s "trebuhom za kruhom" in se je oddaljil iz sosesčine votline.

Stevilna ognjišča s pepelom in ogljem v vsem 8 1/2 m debelim skladu na dnu krapinske votline, dokazujejo, da je pračlovek že znal uporabljati ogenj. Verjetno je, da ga je znal že sam pripravljati in da ni bil vezan samo na skrbno čuvanje ognja, ki ga večasih nudil narava.

Gorjanovič je tolmačil odlomljen kosček prvotno močeno 1 1/4 m dolge bukovce palčice, ki je bil na enem koncu zaokrožen in nekako ožgan, za pripravo, s katero je pračlovek proizvajal ogenj. Svojo "vžgalico" je pračlovek postavil po tej razlagi z zaokroženim koncem v plitvo globelico suhega lesa in jo potem hitro vrtel med dlanimi. Na ta način proizvajajo ogenj še danes nekatera avstralska plemena. Močeno pa je niti ogenj s pomočjo kresanja ali pa tudi kako drugače.

Krapinski pračlovek je doživljal tudi razne neizkušene in nesreče. Med najdenimi kostmi se nahaja desna kijučnica, ki si jo je moral davni Krapinec pri kakem silovitem padcu ali udarcu zlomiti, ki se je pa pozneje lepo zarašala. Ze tedanja skromna civilizacija pa je odtegovala pračloveka naravi in spreminjala način njegovega pripravega življenja v taki meri, da so se pojavljale na njegovem telesu že neugodne posledice. Na nekaterih najdenih kosteh in kostnih sklepih so vidne bolezenake tvorbe, pa tudi pomanjkljivo razvita sklenina na približno desetih najdenih zobeh, priča o senčnih straneh popolnega umikanja iz objema narave.

(Konec prihodnjik.)

Hitlerjeva pot do zmage...

Naznanilo in zahvala

Zalostnega srca naznanilo sorodnikom, znancom in prijateljem, da je preminul moj ljubljeni sorog in oče

FRANK BERCE

Umri je po dolgi in mučni bolezni dne 28. avgusta 1943. Rojen je bil 1. nov. 1887 v Istri Selca na Gorenjskem v Jugoslaviji. Pokopan je bil 1. sept. 1. l. na pokopališču Sv. Jožefa. Bil je član društva "Danica," s katerim so se imeli najlepše zahvaliti članom društva in posebno predsedniku za uspešni govor pri odprtem grobu. Nadalje lepa hvala Shade Cloth Co. za vse, kar so nam dobrega storili za časa njegove bolezni. Hvala tudi pogrebniku Louisu Zagranu za lepo urejen sprevod. Srčna hvala vsem, ki ste ga obiskali za časa njegove bolezni bodisi v bolnišnici ali na njegovem domu. Hvala njegovemu bratu Antopu Berce in njegovi hčerki, ko sta prišla iz Sheboygana, Wis. in se udeležila pogreba. Iskrena hvala vsem, ki ste darovali krasne vence in za darove za mamo, ter vsem, ki ste nam pomagali s denarnimi darovi. Hvala vsem, ki ste se poslovlili od njega ob njegovi krsti in vsem, ki ste se udeležili pogreba in ga spremlili k mirnemu počitku na mirovov. Tebi, dragi sorog in oče, pa želimo, počivaj v miru in lahka naj Ti bude ameriška zemlja. —Zlatoči ocalili: Antonia Berce, soproga in stroci. Chicago, Ill., ter brat Anton Berce iz Sheboygana, Wis.

GUSARJI

(Les Flibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J-o

(Se nadaljuje.)

Tako sta se ruvala. Brez dvoma je Tomaž bil močnejši, toda besnost daje moči za tri. Vincent ga ni izpustil. Tomaž se ga ne more otresti. Pri ruvanju doseže njegova roka ročaj meča, in Tomaž iznova zakolne: "Pri moji duši! Vincent, če takoj ne spustiš, je po tebi!"

Vincent je zapazil prijem. Z divjim krikom odskoči od Tomaža in potegne, — vse bliskoma. Goli meč bliske v mesečini. Rezilo je dolgo in močno, pravi pretepaški meč za resna opravila in borbo, ne pa kakšna paradna trstika. Tomaž vidi ostro konico jedva šest palcev pred svojim grlom. Vkljub temu ne potegne svojega orožja, marveč prekriža roke, ker se mu je vrnila hladnokrvnost in prevdarnost, kakor vedno v trenutkih opasnosti. Kerdoncu je v borski preži, nogo ima upognjeno, roko z mečem naperjeno, pripravljen, da plane v nasprotnika. Tomaž se zadržuje, še celo iznova se zasmije, le da je njegov smeh sedaj drugačen:

"Tak suni že!" mu pravi zaničljivo. "Kar daj, potem bo tvoja sestra imela mnogo koristi!"

Kerdoncu odstopi za korak in povese orožje. Tomaž pa zaničljivo nadaljuje:

"Če nočeš nič drugega, ko da me ubiješ, dobro. Če pa hočeš kaj drugega, potem povej. Vprašaj si me, in odgovoril sem ti. Sedaj vprašaj jaz tebe, in sedaj odgovori ti!"

Vincent ni mogel kaj govoriti. Še vedno je le jecjal. Končno je izdaval besede:

"Ali se oženiš z mojo sestro? Da ali ne?"

Tomaž stoji še vedno s prekrižanimi rokami.

"Ali je to vse?" vpraša hladnokrvno. "To je vse, kar si hotel izvedeti do mene? Toliko vpitja pa res ni bilo treba za tako malo volne! Če jo vzamem, Anomarijo, to si hotel izvedeti? Pa že ne! Ne vzamem je. Sicer me pa danes ona ravnotako ne mara, kakor je jaz ne maram. Ti ste bedarije med nama so končane. Enkrat sem ti že rekel in ti sedaj še pravim, ti, Vincent, se tu ne vmešavaj. Tvoja sestra naj se omoži, kakor hoče, lepo dekle je, premožna je, in ugled ima tudi, s tem se že moram pohvaliti. Jaz, jaz se pa ne oženim z nobeno. Takšna je moja volja in prav je tako, kajti korzar naj se ne ženi."

Zopet dvigne Vincent orožje. Zopet zagleda Tomaža opasno konico šest palcev pred svojim grlom. Toda ne gane se, in uporno in glasno ponovi:

"Ne, ne vzamem je, nikdar, da veš!"

"Pazi se!" krične hripavo Vincent Kerdoncu in bes mu stresa vse telo.

Sedaj pa mine Tomaža potrepeljivost.

"Ti sam se pazi!" mu odgovori hripavo in se še premaguje, da ohrani svojo mirnost. "Da, ti se pazi, ker jaz groženj ne prenesem! Kakor je bog v nebesih, ti nimaš pravice, da mi groziš!"

Kakor proti volji, pa stegne Vincent levo koleno in upogne desno, prednje, kakor delajo sabljači, ko se njih rezilo stakne z nasprotnikom. Njegova pol upognjena roka se stegne pred se, in ker se Tomaž ne umakne, doseže konica meča široka prsa ter se dotakne sukna na jopcu.

Cča krikneta sočasno. Vincent: "Vzemi jo, ali pa pogini na mestu!" Tomaž pa, čigar ljutost se razpoči kakor izstreljena granata: "Hodi s poti, ali pa se živ ne vrneš!"

Sledeči dogodek se je odigral, predno izgovori "Requiescat in pace!" Vincent sune in Tomaž odskoči, vendar ne dovolj naglo, da ga meč ne bi oprasil na rami. Tomaž besno zatuli, z naglo kretnjo izdere meč iz nožnice, s prvim zamahom odbije nasprotno rezilo, sune

pred se in porine svojo konico Vincentu v desno stran tri pednje globoko, da Vincent niti ne diha, marveč se zruši, kakor ubit vol.

9

"Sveta devica z Velikih vrat!" zakolne Tomaž, s krvavim rapirjem v roki. Od nagnjene konice kapajo težke krvave kaplje na zemljo. Na tlaku negibno leži telo Vincenta Kerdoncu, vznak, roke navskriž.

"Sveta devica z Velikih vrat!" reče Tomaž v drugič.

Mehanično obriše krvavi meč ter ga sune v nožnico. Nato poklekne k ranjencu in se nagne čezenj.

"Mrtev je, ni dvoma..."

Tako je tudi izgledalo. Rana je bila dvojna. Rapir ga je prebodel pod desno pazduho in izstopil pod levo ramo. Iz obeh ran je kri potekala čurkoma.

"Da, mrtev."

Tomaž izpusti že posinelo glavo, ki jo je dvignil, iz rok. Udarca na tla je morda vzbudil živčevje, ker se že počrnele veke ta hip odpro in že ostekleli pogled se za spoznanje poživi. Začuden se Tomaž še enkrat nagne nad negibnim telesom. Tu se zganejo brezkrvne ustnice in čisto tiho spregovori Vincent Kerdoncu:

"Tomaž Trublet, ubil si me. Pošteno priznavam, da sem sam pričel. Hodi v miru. Ti nisi kriv moje smrti."

Pokašljaj je in kri mu stopi na ustne, ki izgledajo zato nekaj hipov, kakor da oživljajo. Tomaž ga roti, naj molči, ker pospeša očitno vsaka izgovorjena beseda smrt mladega moža, gotovo in neizogibno bližjo smrt.

Toda Vincent nadaljuje vkljub temu in vpraša:

"Tomaž Trublet, ali vzameš mojo sestro?"

V skrajni zmagi oči se pokaže leden strah. Prosečen zmaže Tomaž z rameni, proti svoji volji. Vincent pa nadaljuje kakor na neizgovorjeno vprašanje, z največjim naporom, ki mu požene kepo že skoraj strjene krvi na ustne:

"Da, nisem ti prej hotel povedati... ni bilo prav, zato sedaj umiram... Tomaž Trublet... Anomarija... moja sestra... nosi tvojega otroka... že štiri mesece... in ravno pred štirimi meseci si zadnjič odrinil s svojo ladjo... Tomaž, pri bogu, ki me bo kmalu sodil... Anomarije razen tebe ni imel nihče... da... nihče razen tebe, sicer je vedno bila pošteno dekle... Tomaž Trublet, ali jo vzameš?"

Zopet mu ostekle oči: Sedaj je Vincent Kerdoncu zares umiral. Tomaž Trublet začuti, da se ga polasča velika zmedenost. Zlomljen, omehčan, zmeden, ni vzdržal več svoje volje pred osteklenimi očmi tega umirajočega, ki ga prosi še v zadnjem pogledu. Z zadnjim naporom se opre Vincent Kerdoncu na roke in se dvigne do klečečega Trubleta. Dušo in srce strto grenkega sočutja, se sedaj Tomaž uda, priklama z glavo in odgovori:

"Da, Vincent, in mir tvoji duši. Če je tvoja sestra res mati, kakor praviš, in če je z menoj, potem jo vzamem za ženo, to ti prisegam pri 'Zveličarju na obzidju' in pri 'Devici z Velikih vrat'. Odpusti mi torej odkritosrečno in mir tvoji duši!"

"Amen!" hoče odgovoriti umirajoči, toda ni mu bilo več dano. Nova kepa strjene krvi, večja ko prva, se mu ustavi v grlu in ga zaduši. Kri poteka iz obeh ran že manj obilno. Usliha, in obenem se zrušita roki, ki sta držali telo še naslonjeno, tako da trdo pade na tlak. Tresljaj še zgiblje ude in potem nič več.

(Dalje prihodnjič.)

FRANCIJA

in francosko ljudstvo

C. PETELIN

Francosko ozemlje združuje po kakovosti zemlje, po podnebnju, po vsimskih razlikah, od visokih Alp preko valovitih, gričastih pokrajin do širokih ravnin in morskih obrežij najugodnejše pogoje za zelo mnogovrstne načine kmetijske in gozdarske pridelave. V Franciji pridelujejo najfinjšo sojavo in sadje, po drugi strani je visoko razvito mlekarstvo in svinarstvo, nekatere vrste sira (Roquefort) so nedosegljive. Za pridelovanje žita in vinograde so dani isti pogoji kakor v srednji Evropi. Perioda dežja in suhega vremena so v različnih francoskih pokrajinah na različne letne čase.

Severni življenjski in gospodarski način v žitnih pokrajinah severovzhodne in srednje Francije je popolnoma drugačen kakor v različnih francoskih pokrajinah olt in pomoršč. Dolina Rona, Languedoc in Roussillon pridelajo večino vina, finejše sorte uspevajo v Burgundiji,

Beaujolaisu in v okolici Bordeauxa. Pokrajina Champagne je svetovno znana po svoji vinski industriji; manj znana vina iz doline Loire, Jure in Alzaske se tudi prodajajo izven svojih krajev.

Francoska vina je slavil tudi

Engels, ko je bil 1848. l. v emigraciji v Franciji, in o njih je pisal tudi prijatelju, strogemu Karlu Marxu. Iz doline Loire ga je vodila pot v Burgundijo, kjer se je naslajal ob "najsladkejših grozdjih in najlepših dekleh" in v Auxerru praznoval "rdečo re-

TAKING THE PROFIT OUT OF WAR

RECOVERIES—ARMY—\$1,090,600,000

RECOVERIES—NAVY—\$433,148,000

PRICE REDUCTIONS—ARMY—\$1,406,800,000

PRICE REDUCTIONS—NAVY—\$624,626,000

AMERICAN GIVES FOOD TO SALERNO ITALIANS

TROOPS OF THE U. S. FIFTH ARMY in Italy are following the precedent set by other Yanks in Sicily. They make friends immediately with the natives. Pvt. Arthur Ransom is shown giving vegetables to an Italian who formerly lived in Coney Island, N. Y., while some children watch.

publiko burgundske trgovce, katere kri so pili častivredni republikanci." V pismih Marxu poje pravo himno francoskim vinom od "bordojca do burgundca, od burgundca do težkega senzorčevca, linelca in frontenjanca, pa od teh južnih vin do penecnega šampanjca"; razlaga mnogovrstnost belih in rdečih vin od pitmasone ali šablja do šanbertena, šatō larosa in soterna, rusijonca in musojca. In potem ko je pokusil in preskusil vse sorte, pravi:

"Vsako teh vin te opaja na svoj način tako, da lahko z nekaj steklenicami menjaš vsa razpoloženja od Musardove četvorke do marsejce, od divje pohote kankana do žareče revolucijske mrzlice, da končno pri steklenici šampanjca v najbolj razposajenem pustnem razpoloženju pozabiš na ta svet." Hvalil mu je pred nemškimi brhka burgundske dekleta iz Saint Bria in Vermantona, pri katerih se je sladkal z grozdjem, pil vina in v travici z njimi kramljal in se smejal.

Samo na severu Francije nadomešča vino pivo, v Normandiji in Bretaniji pa mošt.

K vinu spada bel kruh in pšenice sejejo tudi v manj plodovitih krajih. Živinoreja in mlekarstvo uspevata v planinah centralnega masiva, v francoskih Alpah in v Juri, na ravninah francoske Flandrije in v Normandiji, vrtna kultura v dolini Rona in Provenci, kjer so se okoristili z umetnim namakanjem iz prekopov, ki so jih zgradili že stari Rimljani, kulture sočivja v dolinah Loire in Garone in v okolici Pariza, gojenje sladkorne pese v severni Franciji.

Tako daje poljedelstvo najrazličnejši oblik tisto samozadovoljstvo vsemu francoskemu gospodarstvu in življenju. Zemlja je podlaga vsemu in Francoz je tako navezan na njo, da ostane v njem kmečka narava, četudi se naseli v mestu in postane rokodelc ali delavec ali uradnik. Dih zemlje se čuti tudi v velikem, meščanskem Parizu.

Paul Morand pravi:

"Vrt z zelenjavo, ta ideal našega srednjega in rokodelskega stanu je tisto, kar veže Francoza na grudo tudi pri življenju med stroji. Vrt z jagodami in redkvič je Francozu domovina v kolonijah, dočim je Angležu njegov golf in tenis. Ko angleški rudar opravi svoje delo, gre igrat nogomet; francoski rudar je pa v bistvu svoje duše ostal kmet in gre po končanem delu obdelovati svoj vrt."

V Franciji je najvišji alpski vrh Mont Blanc. Toda "povprečnem Francozu je snežena in ledena puščava Montblanca prav toliko kakor povprečnemu Nemcu Hegelova filozofija," pravi van Loon. Francozu "ugajajo najbolj lepo valujoči griči v dolini reke Meuse, v Guyenni, Normandiji, Pikardiji, ljubke male reke z visokimi topoli, udobnimi oljni in lahno meglo, ki leži nad dolinami in jih spreminja v Watteaujeve slike. Kar on najbolje pozna, to so majhne vase, v katerih se nikdar nič ne spremeni, majhna mesta, v katerih ljudje žive ali vsaj akusajo živeti kakor njihovi predniki pred 50 ali 500 leti, in končno Pariz, kjer sta si življenje in duhovnost brata že več kakor deset stoletij.

Kajti Francoz ni nikak senti-

mentalni sanjač, temveč prav biser, vztrajen realist. Z obema nogama stoji trdno na tej zemlji. Na jasnem si je v tem, da se samo enkrat živi in da je svetopisemska starost največ, kar lahko dočaka. In tako se na vso moč trudi, da si uredi ta svet kolikor mogoče udobno. — Ker vsak civiliziran človek rad je, bomo najrevnejšega podučili, kako se dobro kuha. Ker je od dnevo Odrešenika vino najboljša pijača za prave kristjane, bomo negovali najboljša vina."

Za značaj povprečnega Francoza je merodajen prav tako mali in srednji kmet, ki s svojo družino obdeluje zemljo, kakor prebivalstvo, ki se v malih mestih preživlja z rokodelstvom in trgovino. Še danes tvorijo kmeti nad polovico francoskega prebivalstva. Po zadnjem uradnem štetju je bilo 41,5% od vseh pridobitnih ljudi pri poljedelstvu. V osamljenih naselbinah, po vaseh in malih mestih izpod dva tisoč prebivalcev živi 54% Francozov. Ob Sredozemskem morju, na severovzhodu in v Alzaciji-Lotrinski je kmečko prebivalstvo naseljeno pretežno po vaseh; na zapadu, v srednji Franciji in posameznih okrožjih juga prevladujejo raztresene kmetije.

Povezanost francoskega človeka z zemljo se vidi tudi iz tega, da so zgradili večina le majhna mesta. Tipično francosko mesto, središče pokrajine ali okraja šteje povprečno po 20–30.000 prebivalcev, ki žive popolnoma v podeželskem miljeju. Samo 47 francoskih mest ima več kakor po sto tisoč ljudi.

Tudi francoska industrija zaokrožuje to podobo. Velikih tovarnih v ameriškem in nemškem obsegu je zelo malo. In vendar je kapitalistično gospodarstvo v Franciji najstarejšega datuma. "Združene države ameriške, Nemčija, da, celo Anglija so gospodarstvo gledano, države najmlajšega stvarjenja; ameriški gospod, ameriški delavec nastajata tako rekoč pred našimi očmi; nemški poslovni človek je plod zadnjih dveh desetletij 19. stoletja. Francoski človek je pa bil gotov že ob koncu 18. stoletja," pravi André.

Po zadnjem uradnem štetju je bilo v industriji in rokodelstvu zaposlenih 6.181.441 ljudi, to je okrog 30 odstotkov vseh pridobitnih oseb. Industrijskih in rudarskih obratov so našli 555.654, od katerih pa zaposluje 414.033 podjetij manj kakor 6 delavcev in samo 282 obratov zaposluje več kakor tisoč delavcev; ta, zadnja skupina velikih podjetij ima skupno 687.146 delavcev, dočim je torej drugih 4.334.937. Podjetij, ki imajo nad 5000 delavcev in nameščencev, je 35, od teh 15 v rudarstvu in 10 v raznih industrijah. Iz visokega števila posameznih delavcev in malih podjetij in iz sorazmerno zelo nizkega števila delavcev, zaposlenih v velikih podjetjih, se vidi, da se je v francoski industriji ohranil močno mali in srednji obrat.

Izven industrije in poljedelstva zaposleni pridobitni ljudje se razdele tako-le: 5,45% pri prometu, 0,33% v ribištvu, 10,37% v trgovini, bankah in gostilinskih obratih, 2,73% v svobodnih poklicih, 3,9% v gospodinjstvu in 6,09% v javnih službah. Kakor daje zemlja Francozom

dovolj živil in morajo nekara še izvažati, tako tudi industrija krije skoro vse potrebe doma, dočim mnogo vrst blaga tudi izvažajo. Industrije morajo torej skrbeti predvsem za odjemalce na domačem trgu, ne toliko za izvoz v inozemstvo. Industrije, ki pa morajo izvažati, tudi lahko najdejo odjemalce, ker to so predvsem industrije jekla in železa, ki ga povsod rabijo in iščejo, in pa industrije, ki oskrbujejo ženskam vse modne potrebe. Od razkošnega življenja na francoskem dvoru je po veliki revoluciji ostala Francozom ena korist, da Pariz še danes diktira svetu, kako naj se oblači. Poleg svi-

DELO DOBE

ženske za čiščenje uradov
v Union Station Building

Vi lahko naredite svoj del v nujni vojni industriji s tem, da pomagate transportacijskemu sistemu

STAROST 18 DO 50 LET

Stalno delo sedaj in po vojni

STALNO ALI ZAČASNO DELO

IZREDNO DOBRA PLAČA

Povišanje po 6 mesecih

Udobne delavske razmere

Employment office:

CHICAGO UNION STATION

516 West Jackson Boulevard

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in pristoje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine in eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačujejo pri anketah \$1.20 na teden, se jim to pristoje za naročnik. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelj znižati datum za to vsoto naročnina.

Cena lista Prosveta je:

Za Zdrnik države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.00
2 tednika in 8.00	2 tednika in 11.00
3 tednike in 12.00	3 tednike in 16.00
4 tednike in 16.00	4 tednike in 21.00
5 tednikov in 20.00	5 tednikov in 26.00

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v planu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1) Ime _____ Čl. družine št. _____

Naziv _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sosedih članov moje družine:

2) _____ Čl. družine št. _____

3) _____ Čl. družine št. _____

4) _____ Čl. družine št. _____

5) _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____